

LAKIALOITE 149/1999 vp

Laki maatalousyrittäjien luopumistuesta annetun lain muuttamisesta

Eduskunnalle

ALOITTEEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Aloitteessa ehdotetaan maatalousyrittäjien luopumistuesta annettua lakia muutettavaksi siten, että luopumistukijärjestelmän voimassaoloaikaa jatkettaisiin vuosille 2000—2002. Hallituksen esitykseen (HE 131/1999 vp) verrattuna aloite sisältää parannukset, joilla turvataan myös vuokrausmahdollisuus, jota suurin osa ohjelmaan osallistuneista on käyttänyt, sekä viljelemättömyysmahdollisuus, joka on luopujien oikeusturvan kannalta välttämätön etenkin Itä- ja Pohjois-Suomessa.

Luopumistuki on osa komission käsiteltäväksi toimitettua maaseudun kehittämissuunnitelmaa. Luopumistuen saamisen kaudella 1995—1999 käytössä olleisiin ehtoihin tehtäisiin muutoksia, jotka pääosin johtuvat Euroopan

unionin yhteisen maatalouspolitiikan uudistuksen (Agenda 2000) yhteydessä toteutetuista yhteisön säädösten muutoksista. Muutosten tavoitteena on erityisesti sukupolvenvaihdosten edistäminen.

Aloite on tarkoitettu rinnakkaislakialoitteeksi hallituksen esitykseen (HE 131/1999 vp) ja käsiteltäväksi sen ja valtion vuoden 2000 talousarvioesityksen yhteydessä. Laki on tarkoitettu tulemaan voimaan asetuksella säädettävänä ajankohtana. Säännöksiä sovellettaisiin, jos luopuminen tapahtuu 1 päivänä tammikuuta 2000 tai sen jälkeen, kuitenkin ennen vuotta 2003. Vuoden 2002 jälkeenkin tulisi vastaavanlaista ohjelmaa jatkaa.

YLEISPERUSTELUT

1. Nykytila

1.1 Lainsäädäntö ja käytäntö

Maatalousyrittäjillä on vuodesta 1974 lähtien ollut mahdollisuus luopua maatalouden harjoittamisesta ennen vanhuuseläkeikää maatalouden luopumistuen turvin. EU:n liittymissopimuksen yhteydessä sovittiin nykyisestä, vuonna 1995 alkaneesta järjestelmästä, jonka määräaika päättyy vuoden 1999 lopussa.

Luopumistuki perustuu Euroopan yhteisöjen neuvoston asetukseen (ETY) N:o 2079/92. EU:n

varhaiseläkejärjestelmällä pyritään turvaamaan maanviljelyn lopettavien vanhempien henkilöiden toimeentulo sekä edesauttamaan heidän korvaamistaan nuoremmilla viljelijöillä, jotka pystyvät paremmin kehittämään jäljelle jääneiden tilojen elinkelpoisuutta.

Järjestelmä on kansallisesti toteutettu maatalousyrittäjien luopumistuesta annetulla lailla (1293/1994) ja maatalousyrittäjien luopumistuesta annetulla asetuksella (1583/1994). Luopumistukilainsäädännön mukaan maataloudesta luopuminen voi tapahtua luovuttamalla tai

vuokraamalla pellot nuoremmalle viljelijälle sukupolvenvaihdoksella tai lisäalueluovutuksena. Jos sopivaa viljelyn jatkajaa ei löydy, pellot voidaan jättää viljelemättä. Luopumistukioikeus on 55—64-vuotiaalla maatalousyrittäjällä, joka päätoimisesti on harjoittanut maataloutta 10 viimeistä vuotta ennen luopumista.

Luopumistukiohjelman piiriin on vuosina 1995—1998 tullut yhteensä 3 857 tilaa. Lisämaa-luovutukset ja sukupolvenvaihdokset on useimmiten toteutettu pitkäaikaisella vuokrasopimuksella. Luopuneista tiloista 10 prosentilla maataloudesta on luovuttu antamalla sitoumus pellon viljelemättömyydestä. Luovutuksia muihin kuin maataloudellisiin tarkoituksiin ei ole tapahtunut lainkaan.

Luopumistuki on henkilökohtainen etuus eli se myönnetään kummallekin puolisolle erikseen, jos tuen saamisen edellytykset täyttyvät. Luopumistuelle on jäänyt vuosina 1995—1998 yhteensä 5 129 viljelijää. Keskimääräinen vuonna 1998 alkanut luopumistuki oli luopujaa kohden 3 495 mk/kk. Tuen maksu jatkuu luopumisajankohdasta vanhuuseläkeikään eli 65 ikävuoteen saakka. Luopumistukea maksettiin vuoden 1998 lopussa yhteensä 4 777 tuensaajalle.

Luopumistukiohjelmasta valtiolle aiheutuva luopumistukimeno vuonna 1998 oli 178,4 milj. markkaa ja eläkelaitoksen hoitokulumenon 7,5 milj. markkaa. Luopumistukimenosta EU rahoitti noin 38 %.

1.2 Kansainvälinen kehitys ja ulkomaiden lainsäädäntö

EU:n säännökset

Varhaiseläketuki kuuluu EU:n maaseudun kehittämissuunnitelmaan, joka tehdään seitsemäksi vuodeksi eli vuosille 2000—2006. Maatalouden varhaiseläkejärjestelmää koskevia yhteisön säännöksiä on muutettu Agenda 2000 -uudistukseen liittyen vuoden 2000 alusta lukien. Varhaiseläkejärjestelmä on osa maaseudun kehittämissuomenpiteistä, joita yhteisö tukee.

EU:n kehittämisasetuksen mukaan varhaiseläketuen avulla pyritään turvaamaan tulojen saanti ikääntyneille viljelijöille, jotka päättävät luopua maatalouden harjoittamisesta, sekä edis-

tämään heidän korvaamistaan toisilla viljelijöillä, jotka pystyvät parantamaan jatkavien maatalojen taloudellista elinkelpoisuutta. Maatalousmaan ohjaaminen muuhun kuin maatalouskäyttöön on mahdollista, jos pellon käyttö maatalouden tarkoituksiin ei täytä elinkelpoisuudelle asetettuja edellytyksiä.

Maatalouden varhaiseläkejärjestelmän piiriin voivat tulla 55 vuotta täyttäneet viljelijät, jotka ovat harjoittaneet maataloutta 10 edeltävää vuotta ja jotka lopettavat kaupallisen maatalouden harjoittamisen kokonaan. Varsinaisten viljelijöiden lisäksi varhaiseläkejärjestelmiin voidaan sisällyttää myös maataloustyöntekijät.

Maatilaa jatkava muu kuin maatalousyrittäjä voi olla mikä tahansa muu henkilö tai yksikkö, joka ottaa luovutetun maan käyttöönsä muihin kuin maatalouden tarkoituksiin. Tällaisia tarkoituksia voivat olla esimerkiksi metsätalous tai luonnonsuojelualueiden perustaminen ympäristön ja maaseudun laadun suojelemiseen tai parantamiseen soveltuvalla tavalla.

Yhteisön tukeen oikeuttava varhaiseläkkeen vuotuinen enimmäismäärä on vahvistettu kehittämisasetuksen liitteessä (15 000 euroa luopujalta, 3 500 euroa työntekijältä). Varhaiseläketuen kesto-aika on enintään 15 vuotta, eikä sitä voida jatkaa sen jälkeen, kun luopuja on saavuttanut tavanomaisen eläkeiän. Kokonaismäärä luopujaa kohden on 150 000 euroa ja työntekijää kohden 35 000 euroa. EU:n kehittämisasetuksessa sisällöllisesti merkittävin muutos on, ettei luopujalta eikä jatkajalta enää vaadita maatalouden harjoittamista päätoimisesti.

EU:n osuus luopumistukimenoista maksetaan Euroopan maatalouden ohjaus- ja tukirahaston (EMOTR) tukiosaston varoista. Rahoitusosuus voi yleensä vaihdella 25—50 %:n välillä, mutta ns. tavoite 1 -alueilla (kehityksessä jälkeä jääneet alueet) se voi olla korkeampi eli pääsääntöisesti vähintään 50 % tukikelpoista julkisista menoista ja enintään 75 % tukikelpoista kokonaiskustannuksista.

Maatalouden varhaiseläkejärjestelmät muissa EU:n jäsenmaissa

Neuvoston asetuksen (ETY) N:o 2079/92 mukainen maatalouden varhaiseläkejärjestelmä

on otettu käyttöön Suomen lisäksi Belgiassa, Espanjassa, Irlannissa, Italiassa, Kreikassa, Portugalissa, Ranskassa ja Tanskassa. Ohjelma-kausi päättyy kaikissa maissa viimeistään 31.12.1999.

Järjestelmien kansallisten sovellusten perusehdot ovat olleet pitkälti samanlaiset, koska neuvoston asetus säätää tietyt raamit, joissa yhteisön osarahoitus on mahdollinen. Tällaisia ehdottomia edellytyksiä on ollut mm. päätoimisen maatalouden harjoittamista koskeva vaatimus, joka Agenda 2000 -uudistuksessa muuttui.

Suomi on pystynyt varsin hyvin käyttämään EU:n luopumistukiohjelmaa. Tilikaudella 16.10.1997—15.10.1998 yhteisön rahoitus Suomelle oli 10,7 milj. euroa, mikä vastaa 38 % ohjelman kustannuksista. Tätä suurempi unionin eumääräinen rahoitus on Ranskan, Irlannin, Kreikan ja Espanjan vastaaville järjestelmille.

1.3 Nykytilan arviointi

Luopumistukiohjelmalla on ollut merkittävä vaikutus maatilatalouden rakenteen kehitykseen. Luopumistukijärjestelmän piiriin tulleilla tiloilla keskimääräinen laajentumisaste on ollut noin 35 %, kun se keskimäärin on kasvanut Suomessa 20 %. Hehtaareissa tämä merkitsee, että sukupolvenvaihdostilanteissa keskimääräinen peltoala tilaa kohden on kasvanut 27,3 hehtaarista 37 hehtaariin sen johdosta, että jatkaja on laajentanut tilaa. Lisämaaluovutuksissa vastaanottavan tilan keskimääräinen peltoala on lisämaan hankinnan johdosta noussut 41,4 hehtaarista 55,6 hehtaariin.

Luopumistukijärjestelmän piiriin tulleilla tiloilla tilanpito on kuitenkin siirtynyt selvästi nuoremmalle ikäluokalle, vaikkakin kaikkien maataloutta harjoittavien aktiivi-ikäisten maatalousyrittäjien keski-ikä vuosina 1995—1998 on noussut noin vuodella (44,8 vuodesta 45,9 vuoteen). Kun luopujien keskimääräinen ikä vuonna 1997 oli 56,9 vuotta, sukupolvenvaihdosjatkajien keski-ikä oli 28,9 vuotta ja lisämaata hankkineiden keski-ikä 38 vuotta.

Kaiken kaikkiaan peltoja käsittävien tilojen määrä on vähentynyt noin 19 % tarkastelujaksolla 1995—1998. Varsinaisten sukupolvenvaihdosten määrä on jäänyt vähäiseksi: luopumistukijärjestelmän piirissä tapahtui sukupolvenvaihdos vajaalla 400 tilalla vuodessa, kun määrä 1980-luvulla sukupolvenvaihdoseläkejärjestelmässä oli keskimäärin 1 500—2 000 tilaa vuodessa.

Maatalouden rakennekehitystä edesauttaisi viljelijöiden ikärakenteen nuorentuminen. Nuorilla, ammattitaitoisilla viljelijöillä on parhaat edellytykset kehittää maatalousyrittäjätoimintaansa.

Porotalouden rakenteelliset ongelmat ovat verrattavissa muuhun maatalouteen. Vuonna 1998 toimintansa aloittavia porotalouden harjoittajia oli vain 26.

Porotalouden rakenteelliset ongelmat ovat verrattavissa muuhun maatalouteen. Vuonna 1998 toimintansa aloittavia porotalouden harjoittajia oli vain 26.

Maatalouden rakennekehityksen edistäminen edellyttää, että nuoria maatalousammattiin ryhtyviä sekä toimintaansa kehittäviä maatalousyrittäjiä tuetaan toiminnassaan. Yhtä olennaista rakennekehityksen kannalta kuitenkin on, että luopuvan sukupolven kohtuullinen toimeentulo turvataan. Muussa tapauksessa maataloudesta luopuminen useassa tapauksessa lykkääntyy ikääntyvän viljelijän vanhuuseläkeikään asti. Luopumistukijärjestelmän päättyminen tai heikentäminen hallituksen esityksen mukaisesti merkittävää hidastumista.

Luopumistukijärjestelmän nykyiset ehdot ovat joiltakin osin estäneet sille asetettujen tavoitteiden toteutumista. Päätymässä olevaa luopumistukiohjelmaa vuosille 1995—1998 laadittaessa arvioitiin, että järjestelmän piiriin tulisi kaiken kaikkiaan 15 300 tilaa. Nyt on arvioitava, että todellinen lukumäärä jää vajaaseen 40 %:iin arvioidusta. Keskeinen syy arvioitua alhaisempaan määrään liittyy päätoimisen maatalouden harjoittamista koskevaan vaatimukseen. Tiukat ehdot kokonaistulojen jakautumisesta tulolähteittäin ja Suomen olosuhteisiin huonosti soveltuva liitännäistoimintojen määrittely ovat toisaalta karsineet luopumistukeen oikeutettuja hakijoita, toisaalta vähentäneet halukkaiden jatkajien määrää. Toinen merkittävä syy liittyy maatalouden yleiseen epävarmaan tilanteeseen, joka on vaikuttanut nuorten henkilöiden halukkuuteen ryhtyä jatkajiksi.

2. Esityksen tavoitteet ja keskeiset ehdotukset

2.1 Tavoitteet ja keinot niiden saavuttamiseksi

Maatalouden rakenteen parantaminen on keskeinen tavoite maaseudun elinvoimaisuuden turvaamiseksi. Siksi vanhempia viljelijöitä tulee kannustaa siirtämään tilanpito nuoremmalle, ammattitaitoiselle viljelijälle, jolla on paremmat edellytykset tilan elinkelpoisuuden parantamiseen. Tällaisten nuorten, ammattitaitoisten henkilöiden saaminen maatalousammattiin on maatalouden kehittämisen perusedellytyksiä.

Näiden tavoitteiden saavuttamiseksi ehdotetaan, että maatalousyrittäjien luopumistukijärjestelmää jatkettaisiin vuosiksi 2000—2002, jonka jälkeen tulisi jatkaa edelleen vastaavaa ohjelmaa. Luopumistuella turvattaisiin maataloudesta ennen vanhuuseläkeikää luopuvien ikääntyneiden maatalousyrittäjien toimeentulo. Samanaikaisesti järjestelmällä tuettaisiin nuoria viljelijöitä, koska tilanpitoon ryhtyminen aikaistuisi vanhemman sukupolven luopumista edistämällä. Luopumistuki vaikuttaa myös alentavasti hintatasoon, jolla luopuja voi myydä tai vuokrata peltonsa jatkajalle. Se parantaisi siten jatkavien tilojen edellytyksiä harjoittaa kannattavaa maataloutta.

Luopumistuen ehtoihin ehdotettavat muutokset johtuvat pääosin yhteisön säädösten muutoksista. Sisällöllisillä muutoksilla pyritään erityisesti edistämään sukupolvenvaihdoksia, joiden määrä on viime vuosina olennaisesti vähentynyt. Erityistä huomiota kiinnitetään tilojen taloudellisen elinkelpoisuuden parantamiseen. Luopumistukioikeuden ulottamisella myös porotaloutta harjoittaneisiin yrittäjiin pyritään nuorentamaan yrittäjien ikärakennetta ja parantamaan taloudellista kannattavuutta myös porotaloudesta.

2.2 Keskeiset ehdotukset

Luopujaa koskevat edellytykset

Oikeus luopumistukeen jatkuisi vuosina 2000—2002 maatalouden harjoittamisesta pysyvästi luopuvalla 55—64-vuotiaalla maatalousyrittäjällä. Muilta osin aloite yhtyy periaatteisiin, jotka

on mainittu hallituksen esityksessä (HE 131/1999 vp).

Luovutuksensaajaa koskevat edellytykset

Luopuminen maataloustarkoituksiin voisi tapahtua luovuttamalla tai vuokraamalla pelto-
maa ja tuotantorakennukset alle 40-vuotiaalle henkilölle, joka ryhtyy viljelijäksi, tai luovuttamalla tai vuokraamalla pellot lisämaaksi alle 55-vuotiaalle viljelijälle. Sukupolvenvaihdostilanteessa jatkajan ikäraja alenisi siten vastaamaan nuorten viljelijöiden aloitustuen ikärajaa.

Toiminnan tehostamiseksi ja kannattavuuden parantamiseksi maatalouden harjoittaminen yhtiömuodossa on joissakin tapauksissa perusteltua. Yhtiöittäminen on yleistymässä maataloudesta ja maatalouden tukijärjestelmien ehtoja on pyritty yhtenäistämään yhtiömuodossa harjoitetun toiminnan osalta. Myös luopumistukijärjestelmän mukaan luovutuksensaaja voisi harjoittaa maataloutta yhtiön lukuun, mutta hän itse vastaisi tällöinkin, yhtiön ohella, sitoumuksen velvoitteista.

3. Esityksen vaikutukset

3.1 Taloudelliset vaikutukset

Luopumistukimenot maksettaisiin valtion varoista. EU osallistuisi järjestelmän kustannuksiin, ja Euroopan unionin maatalouden ohjaus- ja tukirahaston (EMOTR) tukiosaston varoihin tulisi jatkossa varata se osuus, joka luopumistukiohjelman EU:n kustannusosuudeksi oli tarkoitettu.

Maaseudun kehittämisasetuksen ja rakennerahastoja koskevista yleisistä säännöksistä annettun asetuksen mukaan yhteisön rahoitusosuus ns. tavoite 1 -alueilla (kehityksessä jälkeen jääneet alueet) on pääsääntöisesti vähintään 50 % tukikelpoisista julkisista menoista ja enintään 75 % tukikelpoisista kokonaiskustannuksista. Muilla alueilla rahoitusosuus on yleensä vähintään 25 % tukikelpoisista julkisista menoista ja enintään 50 % tukikelpoisista kokonaiskustannuksista. Keskimääräiseksi rahoitusprosentiksi muodostuu näin arvioiden 55 % kokonaiskustannuksista.

Luopumistukikustannukset rahoitettaisiin kokonaan kansallisista varoista siltä osin kuin edut ylittävät kehittämisasetuksen liitteessä säädetyn enimmäistason.

Luopumistukea maksettaisiin vuosina 2000—2006 tapahtuvien luopumisten perusteella. Kustannuslaskelmissa on oletettu, että järjestelmän piiriin tulisi kahtena ensimmäisenä vuonna 2 000 tilaa vuodessa ja sen jälkeen 1 500 tilaa vuosittain. Porotaloustiloja näistä olisi arviolta vajaat 50 kappaletta vuodessa.

Luopumistukijärjestelmästä aiheutuvat luopumistukimenot on arvioitu seuraavassa taulukossa:

Vuosi	Kustannukset mmk
2000	62
2001	186
2002	293

Kustannukset on arvioitu vuoden 1999 tasossa käyttäen työntekijäin eläkelain mukaista indeksiä. Taulukossa on arvioitu ainoastaan luopumistukijärjestelmän jatkamisesta vuosille 2000—2003 valtiolle aiheutuva luopumistukimeno. Runsaat puolet kustannuksista oli alun perin tarkoitettu EU:n rahoitettavaksi, ja tähän tulee jatkossa pyrkiä. Järjestelmän jatkamisesta aiheutuu lisäksi valtiolle arviolta 8—9 milj. markan vuotuiset hoitokulukustannukset. Vuosina 1995—1999 tapahtuneista luopumisista aiheutuvat luopumistukikustannukset eivät sisälly em. taulukkoon.

Kustannuksia arvioitaessa ei ole otettu vähentävänä tekijänä huomioon sitä, että ilman luopumistukijärjestelmää osa luopujista siirtyisi esimerkiksi yksilölliselle varhaiseläkkeelle tai työkyvyttömyyseläkkeelle. Yksittäisen maatalousyrittäjän kannalta luopumistuki antaa samantasoisen toimeentulon kuin hän saisi eläkkeenä, jos hän tulisi työkyvyttömäksi luopumishetkellä. Keskimääräinen luopumistuki on 3 640 mk/kk. Tuen maksu jatkuu pääsääntöisesti vanhuuseläkeikänsä saakka. Luopumistuki on henkilökohtainen etuus ja se maksetaan erikseen kullekin tilan luopujalle. Koska tiloista noin puolella molemmat puoliset on vakuutettu maatalousyrittä-

jinä, on tilakohtainen luopumistuki keskimäärin 5 280 mk/kk.

3.2 Ympäristövaikutukset

Yhteisön säädökset maaseudun kehittämisestä kiinnittävät erityistä huomiota ympäristönäkökohtiin. Luopumistukijärjestelyllä on merkittävä ympäristöllinen vaikutus asutun, elinvoimaisen maaseudun ylläpitäjänä. Sen avulla tilanpito siirtyy nuoremmille, ammattitaitoisille jatkajille, jotka kehittävät tilaansa. Porotalouden sisällyttäminen luopumistukilainsäädäntöön turvaa myös maan pohjoisimpien osien säilymistä asutuna.

Kun maatila siirtyy muuhun kuin maatalouskäyttöön, maata tulee käyttää metsätalouden harjoittamiseen, luonnonsuojelualueiden perustamiseen tai muulla ympäristön ja maaseudun laadun suojelemiseen tai parantamiseen soveltuvalla tavalla.

3.3 Vaikutukset sosiaaliseen ja alueelliseen tasa-arvoon

Mahdollisuus varhaiseläkkeeseen tulee sosiaalisen tasa-arvoisuuden kannalta säilyttää myös viljelijöillä. Alueellisen tasa-arvon toteutumisen vuoksi on välttämätöntä, että myös viljelemättömyysmahdollisuus jatkuu luopumishetkellä. Useissa tapauksissa etenkin Itä- ja Pohjois-Suomessa tämä on ainoa mahdollisuus, jolla viljelijä voi siirtyä varhaiseläkkeelle.

4. Asian valmistelu

Aloite perustuu maa- ja metsätalousministeriön johdolla toimineen työryhmän muistioon, joka jätettiin maa- ja metsätalousministeriölle 1 päivänä heinäkuuta 1999. Työryhmässä ovat olleet edustettuina sosiaali- ja terveysministeriö, valtiovarainministeriö, Maatalousyrittäjien eläkelaitos, Ahvenanmaan maakuntahallitus, Maa- ja metsätaloustuottajain Keskusliitto MTK ry ja Paliskuntain yhdistys.

Esitys tässä muodossa sai laajan tuen. Suunnitelmaa valmisteltaessa on myös kuultu Saamelaiskäräjiä, Svenska Lantbruksproducenternas Centralförbund SLC:tä, Kuntaliittoa sekä työvoima- ja elinkeinokeskuksia.

5. Muita esitykseen vaikuttavia seikkoja

5.1 Riippuvuus kansanvälisistä sopimuksista ja velvoitteista

Ehdotetulla lailla jatkettaisiin EU:n yhteisen maatalouspolitiikan alaan kuuluvan maatalou-

den varhaiseläkejärjestelmän toteuttamista Suomessa maatalouden rakenteen parantamiseksi. Ehdotetut muutokset maatalousyrittäjien luopumistuesta annettuun lakiin johtuvat pääasiassa yhteisön varhaiseläkejärjestelmää koskeviin säännöksiin tehdyistä muutoksista.

YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT

1. Lakiehdotuksen perustelut

9 §. Pykälän 1 momentissa säädetään sukupuolenvaihdostyyppisestä luopumisesta, joka tapahtuu luovuttamalla tai vuokraamalla koko tilan peltoala ja tuotantorakennukset nuoremmalle, ammattitaitoiselle tilanpidon jatkajalle.

Luovutuksensaajalle asetettavasta ammattitaitoa koskevasta vaatimuksesta säädettäisiin edelleenkin tarkemmin asetuksella. Tarkoituksena on säätää, että koulutuksen hankkimiselle annettaisiin kolmen vuoden siirtymäaika yhdenmukaisesti nuorten viljelijöiden aloittamisavustusta koskevien yhteisön säädösten kanssa.

Luovutuksensaajan yläikärajaa ehdotetaan alennettavaksi nykyisestä 45 vuodesta 40 vuoteen. Uusi ikäraja vastaisi nuorten viljelijöiden tuen saamisen ikärajaa.

Luovutuksensaajan tulisi sitoutua viljelemään tilaa ja asumaan tilalla tai sellaisella etäisyydellä siitä, että tila tulee asianmukaisesti hoidetuksi. Asumisvaatimuksen osalta säännös on yhdenmukainen maaseutuelinkeinojen rahoituslaissa (329/1999) säädettyjen rakennetuen ja luonnonhaittakorvausten saamista koskevien edellytysten kanssa. Luovutuksensaajalta ei enää edellytetä päätoimista maatalouden harjoittamista. Tältä osin muutos on yhdenmukainen luopujaa koskevan 4 §:n muutoksen kanssa.

Jotta järjestelmän tarkoitus maatalouden kannattavuuden parantumisesta toteutuisi, vaadittaisiin lisäksi, että luovutuksensaaja sitoutuu tarvittaessa parantamaan tilan taloudellista elinkelpoisuutta. Tätä edellytetään kehittämisasetuksen artiklassa 11. Luovutuksensaajan tulisi laatia tilaansa koskeva taloudellisen elinkelpoisuuden parantamista koskeva suunnitelma. Elinkelpoisuuden parantamista koskevista vaatimuksista ja -aikataulusta säädettäisiin tarkem-

min asetuksella 3 momentin nojalla. Elinkelpoisuuden parantaminen voitaisiin osoittaa useilla tavoilla, mm. tilakoon laajentamisella, karjamäärän lisäämisellä, tuotantosuunnan vaihdoksella, kannattavaksi arvioitavan liitännäistoiminnan aloittamisella taikka ammatillista koulutustasoa parantamalla. Nykyisten säännösten mukaan on vaadittu aina tilan peltoalan lisäämistä, mikä ei välttämättä paranna toiminnan kannattavuutta. Olennaista jatkossa olisi, että suunnitelma on realistinen ja ottaa huomioon juuri ko. tilan jatkajan ammattitaidosta, tilakoosta ja tilan muista edellytyksistä lähtevät kehittämismahdollisuudet.

10 §. Pykälän 1 momenttiin tehtäisiin tarpeelliset viittaussäännösten muutokset. Samalla pykälään lisättäisiin uusi 3 momentti, jossa valtuutettaisiin säätämään asetuksella tarkemmin 1 momentissa tarkoitetuista edellytyksistä.

10 a §. Pykälässä 10 a säädetään luopujan ehdot, joilla hän voi sitoutua luopumaan maataloustuotannosta ja jättää pellot viljelemättä. Pykälän 1 kohdassa määritellään, että peltoa ei voi käyttää maataloustuotantoon, mutta peltoa tulee hoitaa ympäristönsuojelua koskevia vaatimuksia noudattaen tai pellon voi metsittää. Pykälän 2 kohdassa todetaan, että luopumissitoumuksen aikana tuen saaja ei saa luovuttaa tai vuokrata peltoa muualle kuin 9 ja 10 §:ssä määritellylle, ehdot täyttävälle luovutuksensaajalle.

Muilta osin lakialoite yhtyy hallituksen esityksessä (HE 131/1999 vp) mainittuihin perusteluihin.

2. Voimaantulo

Lain on tarkoitus tulla voimaan vuoden 2000 alusta lukien. Lakia maatalousyrittäjien luopumistuesta annetun lain muuttamisesta sovellet-

taisiin tapauksiin, joissa luopuminen tapahtuu 1 päivänä tammikuuta 2000 tai myöhemmin, viimeistään kuitenkin vuonna 2002.

3. Säättämisjärjestys

Esitys ei sisällä ehdotuksia, joilla puututtaisiin jo myönnettyjen etuuksien osalta luopumistuen saajan tai luovutuksen saajan asemaan.

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että eduskunta hyväksyy seuraavan lakiehdotuksen:

Laki

maatalousyrittäjien luopumistuesta annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

kumotaan maatalousyrittäjien luopumistuesta 16 päivänä joulukuuta 1994 annetun lain (1293/1994) 3 §:n 3 momentti sekä 11 ja 12 §,

muutetaan 1 §:n 1 ja 2 momentti, 2, 4 ja 7 §, 9 § ja sen edellä oleva väliotsikko, 10 § ja sen edellä oleva väliotsikko, 13—15 ja 17 §, 18 §:n 3 momentti, 19 §:n 1 momentti, 20 §:n 1 momentti, 21 §:n 1 ja 2 momentti, 22 ja 23 §, 25 §:n 1 momentti, 28 §, 29 §:n 1 momentti, 30 §:n 1 momentti, 34 §, 35 §:n 2 ja 3 momentti, 36 §:n 1 momentti, 37 §:n 3 momentti ja 40 §:n 2 momentti, sellaisina kuin niistä ovat 2 § laissa 68/1996, 4 § osaksi edellä mainitussa laissa, 13 § osaksi laissa 342/1999, 19 §:n 1 momentti laissa 1498/1995 ja 40 §:n 2 momentti mainitussa laissa 342/1999 sekä

lisätään lakiin uusi 10 a ja 16 a § sekä 40 §:ään, sellaisena kuin se on osaksi mainitussa laissa 342/1999, uusi 5 momentti seuraavasti:

1, 2, 4 ja 7 §
(kuten HE)

9 §

Luopuminen maatalouden harjoittamisesta voi tapahtua sukupolvenvaihdosluovutuksella siten, että luopuja luovuttaa tai vuokraa maatalon peltomaan ja tuotantorakennukset maatalouden harjoittamista varten tilanpitoa jatkavalle luovutuksensaajalle,

1) jolla on riittävä ammatillinen pätevyys maatalouden harjoittamiseen;

2) joka ei ole täyttänyt 40 vuotta;

3) jonka pysyväisluonteiset tulot muusta kuin maatilataloudesta ja tilalta käsin harjoitetusta maatilatalouden liitännäistoiminnasta luopumishetkellä arvioituina eivät ylitä asetuksessa säädettyä enimmäismäärää;

4) joka osoittaa, että luopumisen kohteena oleva maatila tai hänelle muodostuva maatila on taloudellisesti elinkelpoinen;

5) jolle muodostuvan maatilan voidaan katsoa täyttävän ympäristöä, hygieniää ja eläinten hyvinvointia koskevat vähimmäisvaatimukset; ja

6) joka sitoutuu viljelemään maatilaa ja asumaan tilalla tai sellaisella etäisyydellä siitä, että tila tulee asianmukaisesti hoidetuksi huomioon ottaen muun muassa eläinsuojelulain (247/1996) säännökset, niin kauan kuin luopujalle maksetaan luopumistukea, vähintään kuitenkin viiden vuoden ajan.

(2 ja 3 mom. kuten HE)

10 §

Luopuminen maatalouden harjoittamisesta voi tapahtua siten, että luopuja luovuttaa tai vuokraa maatalon peltomaan osina tai kokonaan lisämaaksi maatalouden harjoittamista varten yhdelle tai useammalle luovutuksensaajalle,

1) joka luopumisen tapahtuessa harjoittaa maataloutta maatilalla, johon luopujan pelto tulee lisämaaksi;

2) joka on ottanut maatalousyrittäjien eläkelain 1 §:n säännösten mukaisesti sanotussa laissa säädettyä vähimmäiseläketurvaa koskevan vakuutuksen maatilatalouden harjoittajana;

3) joka ei ole täyttänyt 55 vuotta;

4) jonka maatilan peltoala luovutuksen johdosta kasvaa vähintään kahdella hehtaarilla; ja

5) joka sitoutuu viljelemään tilaa niin kauan kuin luopujalle maksetaan luopumistukea, vähintään kuitenkin viiden vuoden ajan.

(2 ja 3 mom. kuten HE)

10 a §

Jos sopivaa 9—10 §:ssä tarkoitettua luovutuksensaajaa ei löydy, luopuminen maatalouden harjoittamisesta voi tapahtua siten, että luopuja antaa sitoumuksen (*sitoumus maataloustuotannosta luopumisesta ja pellon luopumisrajoituksesta*), jonka mukaan:

1) hän ei käytä maatilan peltomaata maataloustuotantoon, mutta hoitaa peltomaata ympäristönsuojelua koskevia vaatimuksia noudattaen tai metsittää pellon; ja

2) hän ei sinä aikana, jona joku luopumistuen saajista on alle 65-vuotias, luovuta eikä vuokraa maatilan peltoa muulle kuin 9 §:n 1 momentissa tai 10 §:n 1 momentissa tarkoitettuihin ehtoihin täyttävälle luovutuksensaajalle, joka antaa sanotussa pykälässä tarkoitettua sitoumuksen.

13—15, 16 a, 17—23, 25, 28—30, 34—37 ja 40 §
(kuten HE)

Voimaantulosäännös
(kuten HE)

Helsingissä 1 päivänä marraskuuta 1999

Eero Lämsä /kesk
Katri Komi /kesk
Mauri Salo /kesk
Anu Vehviläinen /kesk
Esko Aho /kesk
Tytti Isohookana-Asunmaa /kesk
Jukka Vihriälä /kesk
Aulis Ranta-Muotio /kesk
Pauli Saapunki /kesk
Mirja Ryytänen /kesk
Mika Lintilä /kesk
Liisa Hyssälä /kesk
Juha Rehula /kesk
Johannes Leppänen /kesk
Jari Leppä /kesk
Kyösti Karjula /kesk
Niilo Keränen /kesk
Inkeri Kerola /kesk
Timo Kalli /kesk
Mauri Pekkarinen /kesk
Markku Laukkanen /kesk
Anneli Jäätteenmäki /kesk

Juha Korkeaoja /kesk
Lauri Oinonen /kesk
Mari Kiviniemi /kesk
Seppo Kääriäinen /kesk
Hannu Takkula /kesk
Jorma Huuhtanen /kesk
Matti Väistö /kesk
Ossi Korteniemi /kesk
Tero Mölsä /kesk
Petri Neittaanmäki /kesk
Paula Lehtomäki /kesk
Hannes Manninen /kesk
Jaana Ylä-Mononen /kesk
Pekka Nousiainen /kesk
Pekka Vilkuna /kesk
Seppo Lahtela /kesk
Hannu Aho /kesk
Antti Rantakangas /kesk
Maria Kaisa Aula /kesk
Matti Vanhanen /kesk
Marja-Leena Kempainen /skl